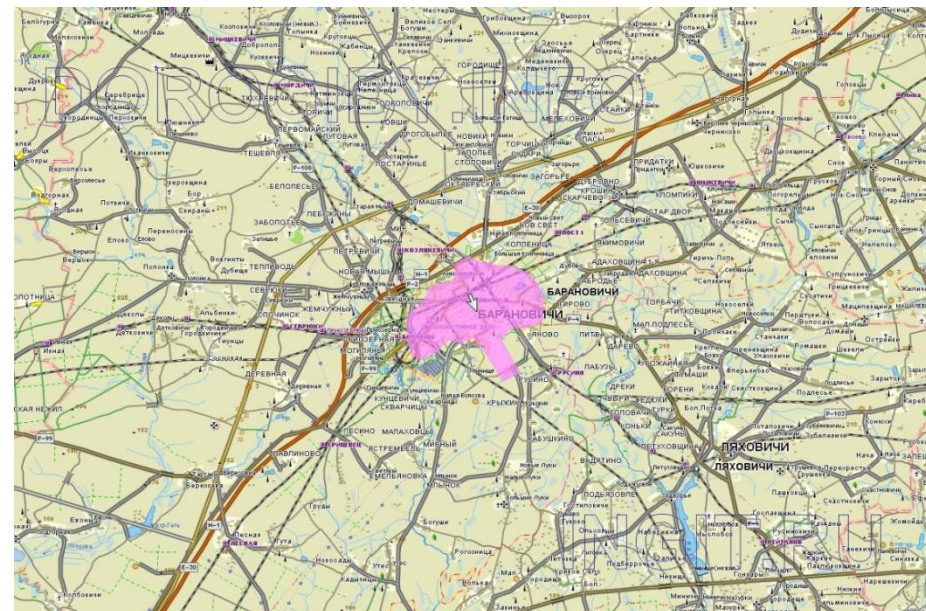

Балада Яна Чачота
«Қалдычәўскі шчупак»
і слоўнік – каментарый
да яе чытання

Аўтар ідэі: Томарава І.П.
Складальнік: Філіпава Я.У.
Бібліяграфія: Філіпава Я.У.
вул. Паркавая, 28-а
в. Новая Мыш 225331
Баранавіцкі раён
Брэсцкай вобласці
8 (0163) 64 25 66
barcrb@list.ru

ДУК “Баранавіцкая раённая цэнтралізаваная
бібліятэчная сістэма”
Адзел абслугоўвання і інфармацыі ЦРБ

*Балада Яна Чачота
«Калдычэўскі шчупак»
і слоўнік – каментарый
да яе чытання*

220-годдзю з Дня нараджэння паэта прысвячаецца

Туганавічы (Карчова). Двор Верашчакаў (XVIII)

Новая Мыш, 2016 г.

Калдычэўскі¹ шчупак

Балада
для Міхала Верашчакі²

Міхалу,
пасылаючы гэту баладу

Найпершага ў свеце люблю я гуляку –
Цябе, дарагі мой Міхале,
Хоць ты і не роўня таму Верашчаку,
Які ў дэпутацкае зале
Калісьці пастукваў выбранец айчыны,
У сцены, дзе ўсімі чаканы
Быў Польшчы урад у цяжкія часіны
Нябёсамі падараваны.
З тых сценаў выносіў і радасць, бывала,
І распач парою ліхою.
Для шчасця сваіх землякоў ён нямала
Рабіў тады, шчыры душою.
Служыў свайму краю аддана заўсёды,
Калі ж пастарэў, усё роўна
Людзей ён дабром адараў, у нягоды
Усім памагаў безадмоўна.
Наслухаўся ты, што ён бачыў на свеце –
Было што успомніць старому.
А ты што раскажаш, Міхал, сваім дзецям!
Сядзіш, не вылазячы з дому...
У святах, забавах бясконцых, гуляка.
Ты ўвесь з галавой патанаеш.
А мог быць слаўтым, як той Верашчака, -

Ты ж сэрца цудоўнае маеш.
не еш жа, Міхале, дарэмнага хлеба,
Вазьміся за працу, як людзі.
У свеце рабіць хоць што-небудзь ды трэба.
Адлежвацца ў закутку – будзе!
І я так люблю павалаяцца бывае,
Ды мне марнатраўства³ не любя.
Таму, хто ўсё толькі лайдачыць⁴, гуляе, -
Ты ведай – і ганьба, і згуба!
Душы тваёй ўсё на спачыне.
Калі ж бы пусціў яго ў лёт ты, Міхале,
Ах, як паслужыў бы айчынне!
У славе з табой бы ніхто не зраўняўся!
Ты толькі гультайства⁵ адолей!
Калі б ты за працу нарэшце узяўся,
Цябе б я любіў яшчэ болей.
У доказ, што люб мне няшчасны гуляка,
Баладу табе пасылаю.
А ўславіў імя б ты сваё – Верашчака,
Ад сэрца табе заяўляю,
Што (толькі б не ведаў Ян з музай⁶ разлукі
І быў бы жывы) ён зычліва
Запеў бы ўсе творы твае без прынукі –
Аж свет анямеў бы: “Вось дзіва!”

БАЛАДА

4

1

Каля Калдычэва, што зноў па абшары⁷
Блакiт разлiло сярод лета,
Рыбак у гадах, з маршчакамі⁸ на твары,
Я помню, расказваў пра гэта.
У часе далёкiм, пры Зыгмунтах⁹ недзе,
Ля хвалi азёрнай раскутай¹⁰
Быў замак высокi – здалёку б угледзеў –
I жыў у тым замку Анцута¹¹.

2

Пра добрага пана мiж наваградчанаў
Далёка хадзiла гамонка¹².
Ды кепска вось: не ашчаслiвiла пана
Нiводным дзiцём яго жонка.
Бяздзетнасць – ёсць кара мо неба самога:
Пражыць без патомства – пакута.
У Цырын¹³, Варончу¹⁴ – задобрыць бы Бога –
Нёс безлiч дарункаў Анцута.

3

I Бог адгукнуўся на шчырасць во гэту!
О радасць неспадзяванкi¹⁵!
Гасцей насклікаў i сябра з Пясчанкi¹⁶.
Прыехалi з Слонiма, нават з Бярэсця¹⁷,
З-пад Пiнска – звiнелi гасцiнцы¹⁸!
Гасцей назбiралася, можа, за дзвесце.
Што коней было на дзядзiнцы¹⁹!

А хто быў з Пясчанкi, з гасцiннага дома?
Што ведаеш ты, небарака!
Пытайся ў мяне: мне ўсё ў свеце вядома!
Там жыў знаны Ян Верашчака!
Ён так баляваў там, нiбы вы сягоння
Ў Туганавiчах²⁰ – ну няйначай!
Адзiн ён за стол не садiўся – у гроне
Сяброў: быў з душою юначай.

5

Не меў, як Мiхал, на сталe вельмi рэдкiх
Тады кавуноў, ананасаў:
У час той дзiвосаў няведамых гэткiх
Яшчэ не было мiж прыпасаў.
Ды ты б паспытаў яго яблык цi грушу!
А поўныя мёду барылы²¹!
Я аж аблiзацца, успомнiўшы, мушу –
Каму з нас прысмак той не мiлы!

6

Гуляюць там госцi. Шум, гоман наўкола.
Ад мёду гараць ажно шчокi.
Умомант схапiўшы пад ручкi Эола,
Нясуцца з прыпеўкамі ў скокi.
Не чуюць там нават у гомане гуляў
Ад возера хваль бурапенных,
Што ўраз налятаюць на замак у гуле,
Б'ючыся з уплёскам аб сцены.

7

Ну што ж, хай гуляюць спакойна літвакі²²,
Бяруць сілы новыя ў мёдзе.
Тут білі калісь крыжакоў²³ усялякіх –
Чаму ж не скакаць пры нагодзе!
Скакаў тут і Ян Верашчака без стомы:
Без гэтага ж свята не свята!
А быў, як Міхал, і рыбак ён вядомы!
Як рыбу лавіў ён заўзята!

8

І тут пасля скокаў гасцей падбівае
У возера невад закінуць.
Улоў найбагаты усім абяцае:
Адно памаглі б яго выняць!
Жыў колісь пад Пінскам, дзе Прыпяці хвалі,
І палешукоў²⁴ знаў сакрэты.
Там любы яму ловы гэтыя сталі –
Як шабля, як мёд, як кабеты²⁵.

9

Відаць, і ў табе кроў яго ёсць, Міхале:
Ледзь згледзіш ваду дзе, здымаеш
Кашулю і лезеш па шыю у хвалі.
А Крысю ты як абдымаеш!
Віном ты не грэбуеш²⁶, прагнеш ты бою,
Ды з кім тут пабіцца – не знаеш.
Сядзіш толькі дома ты з люлькай сваёю
Ды з Сэрвачы рыбу цягаеш.

10

Прабач, што рыбачыць не змог я з табою –
Была немалая прычына:
Чым рыбай займацца, хацеў тою парою
Я з мілай прайсці Марцалінай²⁷.
Я добры рыбак за сталом толькі хіба²⁸...
Але пра гасцей мы забылі.
Яны ля вады ўжо – ці ёсць у ёй рыба?
Вось невад у вір²⁹ запусцілі.

11

Ён тоне ў вадзе, паплаўкі праз хвіліну
Наверх як адзін усплываюць.
Іх з плёскатам хвалі – няма ім упыну³⁰ –
Ужо ў шумавінні гайдаюць.
Чаўны³¹ адвязалі – заплёскалі вёслы.
Сярод рыбакоў, забіяка³²,
Быў там, як заўсёды, вясёлы, узнёслы,
Уперадзе сам Верашчака.

12

Час невад цягнуць – немалая работа.
Заўзята працуюць рукамі.
А ён ходзіць ходарам³³, б'ецца ў чаротах³⁴,
Плюскоча, цяжкі, паплаўкамі,
Але Верашчака усюды дасць рады,
З рук невада не выпускае.
Дух моцны ў старога – прыгодам ён рады –
І сіла ў руках маладая.

13

Гуртом³⁵ цягнуць невад – аж пеняцца хвалі, -
Не быў гэтакім важкім ніколі.
І во ён наверсе! “Ура!” – закрычалі,
Аж рэха пайшло па наўколлі.
Тут штось як пялэхнецца – прэч, разявака³⁶!
Рве сеці шчупак – мо з паўтоны!
Але не губляецца ўсё ж Верашчака:
Хапае яго ўжо, натхёны!

14

Да берага цягне. “Чакай, о мой куме! –
Анцута яго тут спыняе. –
Няхай паляжыць у вадзе ён, у шуме,
Зрабіць так з ім сябра жадае:
Уздзець у хрыбет яму кольца стальное
І ў хвалі пусціць – да сустрэчы!
У памяць дачкі нараджэння такое
Ўчыніць было б вельмі дарэчы.

15

На кольца тым выб’ем, - Анцута так мовіць, -
Мы зараз жа надпіс тактоўны:
“Той, хто шчупака таго дзе-небудзь зловіць,
Дасць баль мне, Анцуту, шыкоўны!”
Я знаю, шмат з возера нашага нораў
Ідзе пад зямлёй ва ўсе бокі.
Шчупак па іх можа патрапіць да мораў
Нязнаных – у край найдалёкі.

16

Яго будзем есці, мой куме, суседзі,

Віном запіваючы з гляка³⁷,
Ў султана альбо ў караля на абедзе!..”
“О брава!” – гукнуў Верашчака.
І ў кузні тут звон малатоў у хвіліну
Раздаўся – каваль на кавадла³⁸
Кладзе разагрэтую ў горане³⁹ шыну
І б’е па жалезе заядла.

17

Вось кольца гатова! Вось золатам словы
Захвотай на ім выбіваюць!
І з ім шчупака – хай гуляе здаровы! –
У возера зноўку пускаюць.
Так пляснуў хвостом па вадзе, здаравяка,
Што пырскі ўзляцелі пад неба.
Да ніткі ўвесь змок быў уміг Верашчака
І ўсе былі змоклі што трэба.

18

Але рыбакам не было многа страты,
Што зноў шчупака адпусцілі:
Улоў таго дня быў надзіва багаты –
Аж ледзьве ў шэсць фур умясцілі!
Былі там ліні, шчупакі з карасямі.
Ляшчы і адлешчыкі, многа
І іншае рыбы – грабі кашалямі⁴⁰:
Бы хтосьці сыпнуў яе з рога!

19

Вячэра была там на славу – ад рыбы
Сталы проста гнуліся ў час той.
Сядзеў Верашчака вясёлы – ну, нібы

Бог мора – ў адзежы блішчастай.
Ядуць усе й хваляць яго, рыбалова.
Гучаць яму ўсюды віваты⁴¹.
Аж вус лезе ўсмешліва ўверх, калі слова
Хвалы яму дораць дзяўчаты.

20

А ён у адказ кампліменты талкова
Усім рассыпае, найветлы.
І рады паненкі, ім кожнае слова
Яго – бы мёд ковенскі⁴² светлы.
Кальне каго досціп⁴³ мо неасцярожны,
Мо заружавее якая,
Ды крыўды – ні ў кога ніякай, бо кожны
Той жарт добра сэрцы яднае!

21

Закончыўся баль, адшумелі хрысціны⁴⁴,
Паехалі госці з гулянку.
Ужо й Верашчаку вазок праз Плужныны⁴⁵
Адвёз да ягонай Пясчанкі.
Зноў сеюць і косяць, як быць і павінна.
За працаю хутка й забылі,
Як колісь на тых незвычайных хрысцінах
У вір шчупака адпусцілі.

22

Шугала жытамі аж да небакраю
Не раз пад Наваградкам поле.
Дачка ўжо Анцуты – красуня, якая
Уся расцвіла на прыволлі.
Рабіць усё ўмела – і прала, і шыла,

На кухні усё гатавала.
Сувоі⁴⁶ палотнаў на лузе бяліла,
Сама агарод засявала.

23

Была яна з боскаю⁴⁷ цнотай⁴⁸ знаёма,
Глядзела бацькоў, як умела.
Чым гойсаць Наваградкам, лепш яна дома
Хоць чым памагчы ім хацела.
І добра, што ні казіно⁴⁹ той часінай,
Ні ўсякіх рэдутаў⁵⁰ не знала.
Затое, ледзь дзень прачынаўся, дзяўчына
Ўжо ложа сваё пакідала.

24

І шлі так гады. Неяк да Верашчакі
Цівун⁵¹ залятае ў пакоі.
А бледны! Аж пан – на выпадак усякі –
Рукой пацягнуўся да зброі.
“Не ворагі гэта!.. Я ў Свіцязі бачыў... -
Казаў, а самога аж трэсла, -
Таго шчупака! Я пазнаў – ён, няйначай!”
Уцяміўшы, ўскочыў пан з крэсла.

25

Стары ўжо – у твары змянілася штосьці,
Ды быў нібы цвік ён, меў сілу:
Хто сціпла паводзіў сябе ў маладосці,
Таму ісці доўга да схілу.
“Хутчэй дайце кій мне, нясіце апратку⁵²,
Падайце найострыя з восцяў⁵³!”

У доме забегалі ўсе ў беспарадку,
Узброілі ўміг ягамосця⁵⁴!

26

А гэта было недзе ранняй вясною,
Калі ўсе мацней сябе чуюць.
Да берага рыбы такою парою
Лавінамі йдуць – нарастаюць⁵⁵.
Злавіць тую рыбу, што сама гуляе,
Увечары восцямі можна.
Яе толькі трэба, калі падплывае,
Агнём асвятліць асцярожна.

27

Да возера борзда стары наш шыбуе⁵⁶,
Ну, так, як Міхал усё роўна.
Лучынаю свецячы, рыбу цікуе
Па ціхае Свіцязі з чоўна.
Агонь гэты бачыцца людзям са шляху.
З таго, што вядзе ў Гарадзішча⁵⁷.
Мо гэта нячысік⁵⁸, гадаюць у страху,
Там сушыць свой скарб, што так блішча.

28

Прыгледзься, і лысіна вунь у старога,
Як скарб той, пабліскае з даляў.
Нібыта нептун⁵⁹, які, воднай дарогай
Пусціўшыся, спрытна між хваляў
Трызубцам⁶⁰ ахвяру сваю падцінае,
Гайдае марскія прасторы,
Так наш Верашчака у чоўне шнырае
Па Свіцязі светлай без зморы.

29

Нарэшце шчупак! Верашчака бязмоўна
Шост з восцю вышэй уздымае.
Хвіліна, і вось, нахіліўшыся з чоўна,
Ураз шчупака працінае!
Да берага цягне, шчупак жа тут – дыба!
Хвастом ва ўсе бокі лупцуе!
Ледзь шост не зрывае – вось гэта дык рыба!
А побач вада ўся віруе!

30

Ах, што ж гэта ноч заслання сабою
Рыбацкую слаўную дзею!
Хай барды⁶¹ б з-пад Нёмана песняй сваёю
Апелі такую падзею!
Не знаю, жыць буду я многа ці мала,
А ўсё-ткі – няхай мо й няўмела –
У вершы ўздыму славу продка Міхала,
Як той шчупаковае цела.

31

“Цуд! Цуд!” – Верашчака здзіўлёна ўсклікае,
Убачыўшы кольца стальное...
Дадому, да жонкі вярнуўся – аж ззяе:
“Ці чула ты дзіва такое!
Чакай – заўтра ж госць з Калдычэва прыедзе!
Хай змірыцца ўжо: яму з гляка
З султанам віна не папіць у бяседзе –
Больш годны усё ж Верашчака”.

32

І праўда: назаўтра прымчаўся з сям’ёю

Ён, госьць калдычэўскі, ў Пясчанку.
Гулялі, смяяліся, елі гурмою
Таго шчупака аж да ранку.
Ды гэта не ўсё: у бяседзе тым разам
Сустрэліся двое маўкліва –
Юнак і дзяўчына. Быць, мусіць, ім разам:
Так ззялі іх вочы шчасліва!

33

Была то дачка-прыгажуня Анцуты,
Юнак жа – быў сын Верашчакі.
Даўно да яе, маладзён, быў прыкуты⁶² –
Яе ўпадабаў бы усякі!
Была яна сціплай, спакойнай, цнатлівай,
А твар аж свяціўся, прывабны.
Як хораша дома рукою цярплівай
Маток развівала ядвабны⁶³!

34

Не раз пры двары ў Калдычэве ад рання
Прайстойвалі хлопцавы коні
Ды елі там з дышла⁶⁴, паніч⁶⁵ на расстанне
Пяшчотна браў любай далоні.
Ён піў за здароўе яе з чаравічка⁶⁶,
Што мілая ножка насіла,
Яна ж дыванок свой – там гай і крынічка –
Яму – ведай ткалю⁶⁷ – дарыла.

35

“Пасватаць пара ўжо іх, куме шаноўны, -
Ну хто ж пра любоў іх не знае?
Дзяўчына – красуня і хлопец цудоўны,

Хай Бог іх сягоння ж з’яднае!
Няхай жа адно аднаго так кахаюць,
Як мы во, бацькі іх, зычліва”⁶⁸.
У хлопца ад радасці вочы аж ззяюць,
Яна уніз глядзіць сарамліва.

36

Заручыны⁶⁹ справілі. Дружным віватам
Грымела вясёла Пясчанка.
Здаецца, шчупак быў галоўным тут сватам –
Такая ўжо неспадзяванка!
І ты шчупакоў вудзіш любы Міхале,
У Сэрвачы⁷⁰ – хай бы злавіўся
Такі, што й цябе ўжо так з нейкаю краляй⁷¹
Сасватаў, і тыб ажаніўся!

37

Каб трапіла ў вуха мне вестка такая,
Каб нашы прыняў ты парады,
Узнёс бы да неба таго шчупака я
І крыкнуў бы голасна, рады:
Жыві ж, брат, здаровы ты з любою жонкай
І дом свой за час найкароткі
Напоўні вясёлай дзіцячай гамонкай,
Працуй і рыбач так, як продкі!

**Слоўнік – каментарый
да чытання балады
«Калдычэўскі шчупак»
Яна Чачота
(1796 - 1847)**

Асновай балады паслужыла мясцовае паданне пра тое, як некалі ў Свіцязі быў злоўлены шчупак, акальцаваны ў Калдычэўскім возеры, - ён быццам бы трапіў з аднаго возера ў другое падземнай ракою.

¹Калдычэва – возера ў басейне ракі Шчары, левага прытока Нёмана, у Баранавіцкім раёне Брэсцкай вобласці.

²Міхал Верашчака – адзін з уладальнікаў Туганавіч і Плужынаў, брат Марылі, каханай А. Міцкевіча.

³Марнатраўства – неразумная, марная трата чаго-н.

⁴Лайдачыць – бяздзейнічаць, лодарнічаць.

⁵Гультайства – паводзіны гультая; бяздзейнасць, лянота. *Гультайства і лянота – два сябры.*

⁶Муза – творчае натхненне; крыніца паэцічнага натхнення.

⁷Абшар – неабсяжная прастора, разлегласць.

⁸Маршчак – тое, што і маршчына.

⁹Зыгмунты – відаць, маюцца на ўвазе польскія каралі Зыгмунт I, празваны Старым (правіў у 1506 – 1548 гг.), Зыгмунт II Аўгуст (1548 - 1582), Зыгмунт III (1587 - 1632).

¹⁰Раскутай – вызвалены, вольны, не абмежаваны.

¹¹Анцута - багаты наваградчанін, жывучы ў сваім замку.

¹²Гамонка – тое, што і гаворка, гутарка, размова.

¹³Цырын – даўняе мястэчка, паблізу якога быў маёнтак Верашчакаў Туганавічы. Цырын – таксама адна з “міцкевічаўскіх рэалій”, А. Міцкевіч упамінае яго ў баладзе “Свіцязь”. Цяпер гэта – вёска ў Карэліцкім раёне Гродзенскай вобласці.

¹⁴Варонча – вёска паблізу Малюшыч у былым Наваградскім павеце, дзе ў парафіяльным касцёле 6 ліпеня 1796 г. быў ахрышчаны Я. Чачот. Цяпер – Карэліцкі раён.

¹⁵Неспадзяванкі – нечаканае здарэнне, выпадак і пад.

¹⁶Пясчанка – былы фальварак у Наваградскім павеце.

¹⁷Бярэсце - адзін са старажытных гарадоў Беларусі. У старажытных летапісах Іпацьеўскім і “Аповесць мінулых гадоў” ён згадваецца ў сувязі з падзеямі **1019** года, калі ў час барацьбы за ўладу паміж князямі Яраславам і Светаполкам, апошні шукаў паратунку за Берасцейкімі ўмацаваннямі.

¹⁸Гасцінец – вялікая бойкая дарога, звычайна абсаджаная дрэвамі.

¹⁹Дзядзінец – агароджаны пляц, двор пры якой-н. вялікай пабудове.

²⁰Туганавічах – двор Верашчакаў. Стваралася ў XVIII—XIX вв.

²¹Барыла – заднёная з двух бакоў невялікая бочачка для напіткаў.

²²Літвак - габарэйскае прозьвішча беларускага паходжаньня.

²³Крыжак – тое, што і крыжаносец; удзельнік крыжовых паходаў.

²⁴Палешук – этнічная група, карэннае насельніцтва Палесся.

²⁵Кабета – сталая жанчына, звычайна замужняя.

²⁶Грэбуеш – адчуваць агіду, з пагардай адносіцца да каго-, чаго-н.

²⁷Марцаліна – як мяркуе ў сваёй кнізе “Міцкевічаўскія рэаліі” Л. Падгорскі-Аколаў, гэта была таварышка Ванды і Ідаліі – дачок генерала Ксаверыя несялоўскага, які жыў у недалёкім маёнтку ў Сэрвачы. У пісьме да А. Міцкевіча ад 11 студзеня 1823 г. Т. Зан, расказваючы, што ён весела правёў час у кампаніі харошых дзяўчат у тугановічах, успамінае сярод іх і “гэту мілую Марцаліну”. Як відаць, у яе быў закаханы Я. Чачот.

²⁸Хіба – спіжываецца для надання адцення абмежаванасці, дапушчэння, магчымасці чаго-н. Звычайна ў спалучэнні са словамі “толькі”, “што”. *Там ніхто не пройдзе, хіба толькі звер прабярэцца.*

²⁹Вір – кругавы, лейкападобны рух вады, які ўзнікае ад сутыкнення сустрэчных плыней.

³⁰Упын – тое, што і упынак; спакой.

³¹Човен – чаўны – лёгкая лодка, выдзеўбаная з дрэва.

³²Забіяка – той, хто любіць распачынаць бойкі, буян. задзіра.

³³Ходзіць ходарам – моцна хістацца, калыхацца.

³⁴Чарот – высокая травяністая расліна сямейства асаковых, якая расце ў вадзе рэк, азёр, на балотах.

³⁵Гурт – наўтоп, група людзей.

³⁶Разявака – тое, што і разява.

³⁷Гляк – нізкая гліняная пасудзіна з выпуклымі бакамі і вузкім горлам. *Хомка занес бабам на жніво гляк сцюдзёнай вады.* Гарэцкі.

³⁸Кавадла – жалезная падстаўка асобай формы для ручной коўкі металу.

³⁹Горан – кавальская печ для награвання металу, забяспечаная мяхамі і паддувалам.

⁴⁰Кашэль – вялікая кашолка, звычайча з лучыны.

⁴¹Віват – брава, няхай жыве.

⁴²Мёд ковенскі – віно.

⁴³Досціп – уменне сказаць востра, смешна, даць трапнае азначэнне.

⁴⁴Хрысціны – хрысціянскі абрад хрышчэння, а таксама пачастунак пасля хрышчэння.

⁴⁵Плужыны – адзін з маёнткаў Верашчакаў у былым Наваградскім павеце; цяпер – вёска ў Наваградскім раёне. Звязаны таксама з біяграфіяй А. Міцкевіча – тут ён сустракаўся з Марыляй. Назва ўпамінаецца ў яго творах, напрыклад, у “Свіцязі”.

⁴⁶Сувоі – целы кусок палатна, скручаны ў трубку.

⁴⁷Боскі – тое, што і божы.

⁴⁸Цнатлівы – маральна чысты, строгі ў маральных адносінах.

⁴⁹Казіно – у буржуазных краінах – загарадны ігральны дом або рэстаран з эстрадай.

⁵⁰Рэдут – касцюміраваны баль, маскарад.

⁵¹Цівун – наглядчык за працай сялян у памешчыка ў часы прыгону.

⁵²Апратка – тое, што і вопратка.

⁵³Восці – рыбалоўная прылада ў выглядзе вёл.

⁵⁴Ягамосць – форма звароту да каго-н.; пан, васпан. *Дарогу ж мы знаём да вас, ягамосці, Да выс будзем ездзіць Мы часта у госці.* Русак.

⁵⁵Нераставаць – адкладаць і апладняць ікру (аб рыбах).

⁵⁶Шыбаць – хутка ісці.

⁵⁷Гарадзішча – мястэчка ў былым Наваградскім павеце, цяпер – гарадскі пасёлак у Баранавіцкім раёне Брэсцкай вобласці.

⁵⁸Нячысцік – нячыстая сіла, чорт.

⁵⁹Нептун – у старажытнарымскай міфалогіі бог мораў і патокаў.

⁶⁰Трызубец – жазло з трыма зубцамі – атрыбут бога мораў у грэчаскай і рымскай міфалогіі.

⁶¹Бард – спявак-паэт старажытных кельцкіх плямёнаў.

⁶²Прыкаваць – прымусіць быць накіраваным, звернутым на каго-, што-н.

⁶³Ядвабны – шаўковы.

⁶⁴Дышаль – жэрдка, прымацаваная да сярэдзіны пярэдняй восі калёс пры парнай запряжцы.

⁶⁵Паніч – сын пана, малады пан.

⁶⁶Чаравікі – невысокі, да шчыкалаткі і крыху вышэй, скураны абутак на шнурках.

⁶⁷Ткаля – тое, што і ткачыха.

⁶⁸Зычліва – жадаючы людзям дабра, прыхільна, спагадліва адносіцца да іншых.

⁶⁹Заручыны – абрад аб’яўлення каго-н. жаніхом і нявестай.

⁷⁰Сэрвач – рака ў Докшыцкім раёне Віцебскай вобласці, Мядзельскім і Вілейскім раёнах Мінскай вобласці, правы прыток Віліі.

⁷¹Краля – красуня, прыгажуня.

Бібліяграфічны спіс выкарастанай літаратуры

1. Беларуска – рускі слоўнік = Белорусско – русский словарь. У 3 т. Т. 1. А – З / пад рэд. А. А. Лукашанца ; НАН Беларусі, Ін-т мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы. – Выд. 4-е, перапрац. і дап. – Мінск : Беларус. Энцыкл. імя П. Броўкі, 2012. – 1072 с.

2. Беларуска – рускі слоўнік = Белорусско – русский словарь. У 3 т. Т. 2. З – П / пад рэд. А. А. Лукашанца ; НАН Беларусі, Ін-т мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы. – Выд. 4-е, перапрац. і дап. – Мінск : Беларус. Энцыкл. імя П. Броўкі, 2012. – 1088 с.

3. Беларуска – рускі слоўнік = Белорусско – русский словарь. У 3 т. Т. 3. П – Я / пад рэд. А. А. Лукашанца ; НАН Беларусі, Ін-т мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы. – Выд. 4-е, перапрац. і дап. – Мінск : Беларус. Энцыкл. імя П. Броўкі, 2012. – 1120 с.

4. Каментарыі : Калдычэўскі шчупак // Выбраныя творы / уклад., пер. з польскага, прафм. і камент. К. Цвіркі. – Мн. : МФ “Беларускі кнігазбор”, 1996. – С. 328 – 330.

5. Глумачальны слоўнік беларускай мовы. Т. 1. А – В / [Рэд. тома А. Я. Баханькоў]. – Мн. : Гал. рэд. Беларус. Сав. Энцыклапедыі, 1977. – 608 с.

6. Глумачальны слоўнік беларускай мовы. Т. 2. Г – К / [Рэд. тома А. Я. Баханькоў]. – Мн. : Гал. рэд. Беларус. Сав. Энцыклапедыі, 1978. – 768 с.

7. Глумачальны слоўнік беларускай мовы. Т. 3. Л – П / [Рэд. тома П. М. Гапановіч]. – Мн. : Гал. рэд. Беларус. Сав. Энцыклапедыі, 1979. – 672 с.

- 8.** Тлумачальны слоўнік беларускай мовы. Т. 4. П – Р / [Рэд. тома Г. Ф. Вештарт, Г. М. Прышчэпчык]. – Мн. : Гал. рэд. Беларус. Сав. Энцыклапедыі, 1980. – 768 с.
- 9.** Тлумачальны слоўнік беларускай мовы. Т. 5. Кн. 1. С – У / [Рэд. тома Р. Суднік]. – Мн. : выдавецтва “Бел. Сав. Энцыклапедыя” імя Петруся Броўкі, 1982. – 663 с.
- 10.** Тлумачальны слоўнік беларускай мовы. Т. 5. Кн. 2. У – Я / [Рэд. тома Р. Суднік]. – Мн. : Беларус. Сав. Энцыклапедыі, 1984. – 608 с.
- 11.** Чачот, Я. Калдычеўскі шчупак : [балада] / Ян Чачот // Выбраныя творы / уклад., пер. з польскага, прадм. і камент. К. Цвіркі. – Мн. : МФ “Беларускі кнігазбор”, 1996. – С. 89 – 99.